

De zeldzaamste broedvogels in 2015: veel Rode Wouwen, Bijeneters en Draaihalzen tegenover de laatste Korhoenders, Blauwe Kiekendieven en een solitaire Kuifleeuwerik

In november kwamen traditiegetrouw de broedvogel-districtscoördinatoren bij elkaar, dit keer in Vierhuizen bij het Lauwersmeer. Hieronder een greep uit de nieuwtjes vanuit het Meetnet Broedvogels, aangevuld met informatie van o.a. werkgroepen (Oehoe), Waarneming.nl en Dutch Birding. Een deel van de gevallen is nog niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. In het broedvogelrapport is te zijner tijd alles na te lezen, ook over de overige zeldzame broedvogels zoals Middelste Zaagbek en Roodmus.

De enige regio waar **Wilde Zwanen** broeden is Zuidwest-Drenthe. Er waren in 2015, net als in 2013-14, twee broedparen aanwezig (1 in 2005-12), beide met een nest (7 resp. 2 eieren). Geen enkel jong werd echter vliegvlug.

'Ergens' in Friesland broeden sinds 2010 **Nonnetjes**. Hier werden 3 nesten gevonden (8, 9 en 10 eieren), waarvan in ieder geval het grootste uitkwam (10 jongen). In totaal zijn op deze broedplek sinds de vestiging 12 nesten gevonden.

Op de Sallandse Heuvelrug verbleven dit seizoen slechts één (geringde, Zweedse) **Korhaan** en 5-7 hennen, waaronder (een) ongeringde, niet-Zweedse vogel(s). Het doek is bijna gevallen voor deze prachtige soort. Opvallend is de melding van een mannetje op het Boetelerveld bij Raalte Ov in oktober.

In een aalscholverkolonie bij Neeltje Jans ZI waren in recente broedseizoenen **Kuifaalscholvers** aanwezig met achtereenvolgens nestbouw (2012), een broedend en een nestbouwend paar (2013) en vier baltsende paren waarvan er één minstens 10 dagen op een nest zat (2014). In 2015 waren hier opnieuw meerdere adulte vogels aanwezig maar ontbraken aanwijzingen voor een broedpoging. Voor het achtste opeenvolgende jaar nestelden in deze kolonie **Grote Aalscholvers** (3 paren). Nabij Rotterdam ZH broedde een man Grote Aalscholver, gepaard met een 'gewone' Aalscholver (2 jongen in het nest in maart).

Grote Zilverreigers kennen de laatste jaren een ruimere verspreiding. In 2015 waren er broedgevallen in de 'vaste' gebieden Oostvaardersplassen FI (171) en De Wieden Ov (2), maar ook in de Makkumer Noardwaard FR (35, voor het derde jaar bezet), Lepelaarplassen FI (2, tweede jaar) en het Volkerakmeer NB/ZH (14, tweede jaar). Verdacht waren paren in Blauwe Reiger-kolonies in

de Weerribben Ov (3) en Olst Ov (1). Hoewel het aantal in de Oostvaardersplassen wat achterblijft bij topjaar 2013 (195), werd 2015 dankzij de sterke toename bij Makkum een recordjaar met minimaal 224 broedparen.

Opnieuw verbleven er **Zwarte Ibissen** in het broedseizoen in potentiële broedgebieden, zoals in een nieuw natuurgebied bij Nieuwkoop ZH. Paring (11 mei) bleef echter zonder verdere aanwijzingen voor een broedpoging. Het is dus nog wachten op het eerste zekere broedgeval (bij een vogel in broedhouding op een nest in Nieuwkoop in 2014 werden geen eieren of jongen gezien).

Voor het eerst sinds 2009 werd er weer een broedende **Heilige Ibis** gemeld. Het nest lag in een

prachtige, gemengde kolonie in De Wieden met Lepelaars, Purperreigers, Aalscholvers, Blauwe Reigers en Grote Zilverreigers.

Sinds 2009 is de **Zwarte Wouw** een jaarlijkse broedvogel in ons land. De ontwikkelingen elders in Europa, de aantallen in Nederland in 2014-15 (telkens 4 paren) en het feit dat er inmiddels jaarlijks bezette broedplaatsen zijn, geven goede hoop op een permanente vestiging. In 2015 werden broedpogingen/territoria gemeld in Limburg (3; 1 mislukt, 1 met onbekend

Laatste territoriale Kuifleeuwerik, 's-Hertogenbosch. Foto: Harvey van Diek

Rode Wouw sensationeel:
acht broedgevallen in 2015.
Foto: Ran Schols-Agami.

resultaat en 1 succesvol) en Noord-Brabant (1; 2 uitgevlogen jongen).

Sensationeel zijn de minimaal 8 broedgevallen **Rode Wouwen**. Er waren paren in Salland Ov (mislukt in eifase), Twente (2 jongen op nest, waarschijnlijk uitgevlogen), Achterhoek Gl (3 nesten waarvan in ieder geval 2 met 2 jongen), de Veluwe Gl (groot jong op nest) en Limburg (2 paren, mislukt door predatie van het geringde jong door Havik resp. overname nest door Nijlganzen). In 1990-2012 werd in 9 jaren één broedpaar gemeld, in 2012 en 2013 werden er 2 resp. 3 bekend. Het opvallende aantal in 2015 kan niet worden verklaard door toename in Duitsland (K. Koffijberg). De kleine populatie in Wallonië vertoont echter een duidelijke groei (P. Voskamp). Jaarlijks bezette broedplaatsen zijn bij ons overigens (in tegenstelling tot Zwarte Wouw) nog niet bekend.

Zeearend kwamen op 6 plekken tot broeden, één meer dan in 2014: Lauwersmeer (mislukt in eifase na april-storm), Oostvaardersplassen (2 jongen geringd), Zwarte Meer (nieuwe locatie, 1 jong geringd), IJsselmonding (nieuwe locatie, 2 jongen geringd), Dordtse Biesbosch (2 jongen) en Brabantse Biesbosch (3 jongen). Een paar dat het gehele seizoen in het Zuidlaardermeergebied pleisterde, bouwde voor zover, bekend geen nest.

Dat **Blauwe Kiekendieven** in 2015 amper talrijker waren dan Rode Wouwen, is op zijn minst opmerkelijk. Het beeld is nog niet compleet, maar veel meer dan 10 zullen het er niet geweest zijn met paren op Texel (3-4), Terschelling (2), in Oost-Groningen (2) en in Flevoland (1).

Net als in eerdere jaren is het weer 'nog niet' bij de **Visarend**. Twee paren bouwden nesten in de Biesbosch, maar aanwijzingen voor eileg bleven uit. Ten opzichte van 2014 begon het eerste paar veel eerder aan de nestbouw (april).

Met ca. 120 territoria stakte de **Kwartelkoning**-teller dit jaar op het niveau van 2013-14. De recente trend is daarmee opmerkelijk 'stabiel', waar eerder sterke

jaarfluctuaties het verloop domineerden. Binnen Nederland is echter sprake van sterke contrasten. In het Oldambt werden 57 territoria vastgesteld (48% van het landelijk totaal) en elders in Noord-Groningen nog eens 11. Verhoudingsgewijs veel vestigingen waren er ook in Drenthe (25). In het rivierengebied was de soort juist schaars (IJssel 7, Nederrijn 3 en Waal 0).

Het aantal **Kraanvogels** in Nederland neemt sinds de vestiging in 2001 in het Fochteloërveen geleidelijk toe. In 2015 waren er verschillende primeurs met de eerste broedgevallen in het Drents-Friese Wold (2) en het Korenburgerveen Gl (1, één jong). In de Engbertsdijkerven Ov is na jaren van mislukte pogingen voor het eerst een Twents kuiken geboren. In het Fochteloërveen Dr/Fr en het Dwingelderveld Dr zaten resp. 9 en 2 broedparen. Territoriale paren werden vastgesteld in het Witte Veen Ov (1), Haaksbergervveen Ov (1), Deurnsche Peel/Groote Peel Lb/ NB (1, balts en paring maar geen broedgeval) en West-Brabant (1). Het voorlopige aantal paren in 2015 komt hiermee op 19.

Verspreid over zeven provincies deden minimaal 18 **Steltkluut**-paren een broedpoging.

In de grote kolonie meeuwen en sterns op De Kreupel in het IJsselmeer NH werden een alarmerend paar **Dwergmeeuwen** en een broedpaar opgemerkt (tweelegsel, niet uitgekomen). In 2006-15 is deze kleine meeuw hier achtmaal als (mogelijke) broedvogel opmerkt. In Polder Achteraf NH alarmerde half mei een Dwergmeeuw in een Kokmeeuwen-kolonie.

Bij Aerdt Gl broedde een zuiver paartje **Pontische Meeuwen** (nest met eieren op 14 mei), dit betekent het eerste zekere, zuivere broedgeval in ons land. Bij aanwijzingen in 2014 voor een zuiver broedgeval op De Kreupel NH werden geen eieren gezien en was het jong al vliegvlug bij

eerste waarneming. Die onzekerheid geldt ook voor een adulte Pontische Meeuw met vliegvlugge jongen begin juli 2015 in de Oostvaardersplassen.

In het Zuidlaardermeergebied nestelden opnieuw **Witwangsterns** (15 paren, jaarlijks sinds 2012) en **Witvleugelsterns** (3 paren met 6 uitgevlogen jongen, voor het eerst in 2014).

Met 18 **Oehoe**-territoria deed het aantal een stapje terug (2014: 21), maar de telingspanning was in 2015 ook iets lager. De paren zaten in de Achterhoek (1), Twente (1), Noord-Brabant (2) en Limburg (14).

Een muizenpiek zorgde in 2014 voor een invasie broedende **Velduilen** (80-100 paren). In 2015 viel de populatie weer terug naar zo'n 20-35 paren, zoals de laatste jaren gebruikelijk.

Bijeneters nabij nestplaats, Limburg,
broedseizoen 2015. Foto: Luuk Belgers

*Draaihals, minimaal vijf zekere broedgevallen.
Foto: Markus Varesvuo-Agami*

Het nog onvolledige beeld van de **IJsvogel** maakt duidelijk dat we een goed jaar achter de rug hebben en het aantal uit het recordjaar 2008 (900-1050 paren) wellicht in zicht komt. Populaties van tientallen paren in Het Gooi/Vechtstreek, Twente en De Wieden herstelden tot topniveau. In 54 telgebieden elders nam het aantal in één jaar toe met 36% tot 98 paren. Voor het eerst in 20 jaar broedde de soort weer op Walcheren ZI (2-3 paren).

Na een voor huidige begrippen magere score van één nest in 2014 volgde een topjaar voor de **Bijeneter**. In 2015 werden 12 broedgevallen ontdekt, een record, naast een viertal net over de Duitse grens. Op locaties in Limburg vestigden zich 7 paartjes (succesvol) en 4 (nestholtes, maar daadwerkelijk broeden onzeker). Bij het

twaaftde paar, in Friesland, stierven de 5 nestjongen waarschijnlijk door verhongering tijdens dagenlange hevige regenval.

In Noord-Limburg was een paartje **Hoppen** aanwezig waarvan het mannetje frequent riep, terwijl in het zuidoosten van Noord-Brabant een man zong (15-27 mei) op een plek waar op 19 april een duo verbleef. In beide gebieden ontbraken duidelijke aanwijzingen voor een broedgeval.

Het was een prima jaar voor de **Draaihals**, waarmee de recente positieve trend is voortgezet. Er werden minimaal 47 territoria bekend, op de Veluwe (27), Drents-Friese Wold (9), elders in Drenthe (8) en Twente (3). In veel gevallen ging het om (meerdere dagen) roepende vogels in de juiste tijd maar er waren ook minimaal 5 zekere broedgevallen.

Het aantal **Middelste Bonte Spechten** in Twente groeide tot het record van 242 (2014: 224). Op de Veluwe werden zeker 48 gevallen in kaart gebracht (was 36). Van het aantal in het andere 'kerngebied', Limburg is nog geen opgave beschikbaar (2014: 202). Middelste Bonte Spechten blijven nog zeldzaam in de noordelijke helft van het land (Drenthe 2, Friesland 3, Groningen ca. 4), het midden (Utrecht 2) en het zuidwesten (Zeeland 2). Opvallend is het roepende mannetje in de Brabantse Biesbosch. In Noord- en Zuid-Holland en Flevoland ontbrak de soort.

Over **Huiskraaien** is veel te doen de laatste jaren. Uit de antwoorden van staatssecretaris Dijkema (EZ) op kamervragen (11 juni 2015) bleek dat er tot half april 2015 26 Huiskraaien 'verwijderd' werden en er begin juni nog 5 in leven waren. Of er in 2015 vogels tot broeden kwamen, is niet bekend.

Een net uitgevlogen jonge kraai met '**Bonte Kraaien**-bloed' werd in juli gezien op Vlieland (jong van een mengpaar van een Zwarte Kraai met een hybride Bonte x Zwarte Kraai).

Het ziet ernaar uit dat in april de allerlaatste 'Nederlandse' **Kuifleeuwerik** het licht uitdeed in 's Hertogenbosch NB. De vogel zat er frequent te zingen van 13 maart tot en met 7 april maar vervolgens bleef het stil. Waarnemingen op de telpost van Breskens ZI in april en mei betreffen waarschijn-

lijk zwervers uit zuidelijker broedgebieden. De tellers voor de eerste broedvogelatlas (1973-77) tekenden nog 3000-5000 broedparen op.

In de Biesbosch werd speciaal aandacht besteed aan de **Cetti's Zanger** wat maar liefst 745 territoria opleverde, een ruime verdubbeling in vijf jaar tijd (2010: 314). En dan te bedenken dat de soort zich er pas in 2006 opnieuw als vaste broedvogel vestigde nadat hij midden jaren tachtig verdween. Ook elders in het land werden weer meer Cetti's Zangers gemeld, met gevallen tot in Hoogkarspel NH, de Oostvaardersplassen FL en Wageningen GL.

Met de **Grote Karekiet** gaat het juist slecht. Berichten uit de Loosdrechtse Plassen (laagterecord van 10 territoria, tegen rond 30 tot 2011) en de noordelijke Randmeren (2015: ca. 61, 2011: 95) spreken boekdelen.

Vanuit een koolzaadveld bij Blijham Gr zong van 13 juni tot 30 juli een **Roodsterblauwborst** en bij Schoonloo Dr van 14 mei tot en met 14 juni een mooi adult mannetje **Kleine Vliegenvanger**. Beide vogels bleven ongepaard.

De **Europese Kanarie** is aan het verdwijnen uit ons land. In de Zuidoost-Achterhoek werden slechts 2 territoria bekend (1990: 25 in Winterswijk) en in Twente geen enkel (20-30 paren in 1998-2000). Hoewel zeer onvolledig, is het aantal in Limburg (ca. 10) weinig hoopvol (rond 1998 300-430 paren).

Kortstondig zingende **Grauwe Gorzen** zijn gehoord in Groningen en Drenthe. Net buiten Maastricht LB bracht een paartje 2-3 jongen groot.

Mocht u nog gegevens van zeldzame broedvogels hebben, dan ontvangen wij die graag zo snel mogelijk. Het rapport over 2014 valt komend voorjaar bij alle broedvogeltellers in de bus als dank voor hun inspanningen.

Tot slot wil ik graag alle tellers, districtscoördinatoren en terreinbeheerders bijzonder bedanken voor hun inspanningen in 2015.

